

Wiesława Ozdoba-Kosierkiewicz

Gabinet Rycin

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 17, 280-296

1993

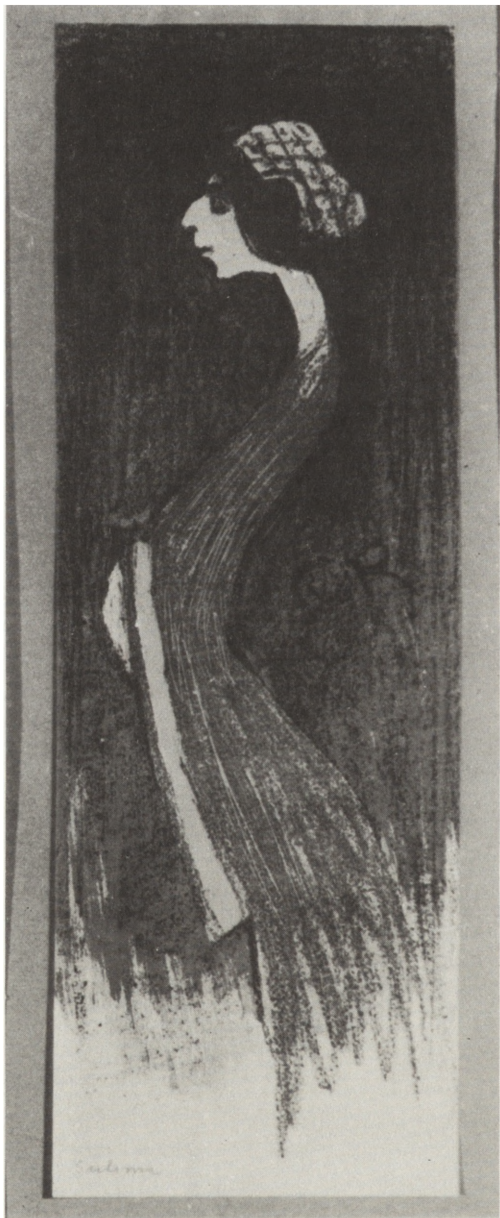
Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GABINET RYCIN

1987

W roku 1987 Gabinet Rycin wzbogacił się o 73 prace graficzne. Znajdują się wśród nich interesujące przykłady grafiki polskiej i obcej — zarówno dawnej, jak i współczes-

Ryc. 7. Stanisław Szreniawa-Rzecki *Helena Sulima w „Kupcu weneckim” Szekspira*, 1904, nr kat. 56

Ryc. 8. Witold Wojtkiewicz *Albin i Klara — scena ze „Ślubów panińskich” Fredry*, 1904, nr kat. 72 ►

Ryc. 9. Tadeusz Kulisiewicz *Łódki*, 1983, nr kat. 40 ►

Ryc. 10. Bogna Krasnodębska-Gardowska *Stacja V*, 1926—1928, nr kat. 28

nej. Niektóre pozycje stanowią cenne uzupełnienie niekompletnych dotąd tek, inne wnoszą nazwiska twórców dotychczas w zbiorze nie reprezentowanych. Wszystkie powiększają kolekcję, dając coraz pełniejszy obraz historii grafiki.

W zespole prac pochodzących z początku XX wieku zwracają uwagę cztery plansze z *Teki Melpomeny* wydanej w 1904 r. w Zakładzie Litografii Artystycznej Aureliusza Pruszyńskiego w Krakowie. Są to litografie barwne: Karola Frycza — *Rinascimento* — ilustracja do sztuki Jerzego Żuławskiego *Eros i Psyche*, Stanisława Kuczborskiego — *Taniec chochoła* — ilustracja sceny finałowej *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego, Stanisława Szreniawa-Rzeckiego — *Helena Sulima w roli Jessyki w „Kupcu weneckim” Szekspira*, Witolda Wojtkiewicza — *Albin i Klara* — scena ze *Ślubów panińskich* Aleksandra Fredry. Wszystkie wiążą się z życiem teatralnym Krakowa początku XX wieku. Ukazują najbardziej znanych aktorów lub sytuacje sceniczne w karykaturalnym ujęciu.

W *Tańcu chochoła* Stanisława Kuczborskiego patrzymy na dziwny korowód kukiełek tańczących wokół słomianego chochoła ze skrzypcami — sceneria ta, symbolizująca sytuację społeczeństwa polskiego, wprowadza w nastrój młodopolskiej fantastyki i wywołuje smutne refleksje. W *Albinie i Klarze* Witold Wojtkiewicz przedstawił Jadwigę Mrozowską i Andrzeja Mielewskiego — artystów doskonale znanych w środowisku krakowskim. Postacie aktorów, mocno przerysowane, przywodzą na myśl sztywne, znieruchomiałe lalki, a określający je rysunek ma dukt nerwowy

i płynny zarazem. Współcześni nie rozumieli tego specyficznego gatunku artystycznej wypowiedzi. Mówią o tym słowa recenzenta *Teki Melpomeny*: „Dowcip pana Wojtkiewicza jest pogmatwany i niejasny”.

Udało się pozyskać do zbioru także przykłady twórczości wybitnych artystów starszego pokolenia — związanych ze szkołą Skoczylasa: Tadeusza Kulisiewicza oraz Bogny Krasnodębskiej-Gardowskiej.

W przypadku pierwszego z wymienionych artystów muzeum posiada drzeworyty ze sławnej teki *Szlembark*. Obecny zakup unaocznia fakt, że artysta był przede wszystkim świetnym rysownikiem. Pochodzące z 1983 r. (z ostatniej fazy twórczości artysty) *Łódki* stanowią doskonały przykład delikatnej, oszczędnej, niezwykle subtelnie wyczonej kreski. Określa ona kontury nabrzeżnych kutrów, wnosząc element spokoju i ciszy oczekiwania przed wyjściem w morze. Rysunek ten bliski jest koncepcji artystycznej rysunków z cyklu *Francja*, w których artysta przekazuje swoje wrażenia „zobaczonego świata”, przedstawiając go w sposób linearny i syntetyczny. Inne to odczucia w porównaniu z drzeworytami „Szlembarskimi” — działającymi realizmem smutnej prawdy poetyckiej.

Zakupione drzeworyty Bogny Krasnodębskiej-Gardowskiej pochodzą z tek: *Droga Krzyżowa* (1926), *Cztery pory roku* (1935), *Człowiek i drzewo* (1937). Artystka związana z „Rytem” pozostawała pod silnym wpływem swego nauczyciela. Związki ze Skoczylasem widoczne są zwłaszcza w drzeworytach z najstarszej teki — *Droga Krzyżowa*.

Ryc. 11. Franciszek Siedlecki *Eklibris Józefa Drzewieckiego*, nr kat. 65

Ryc. 12. Honoré Daumier Rycina z cyklu „Les Hippophages”, 1858, nr kat. 13

Wykazują one bliskie pokrewieństwo ze sztuką ludową; cechuje je prosta faktura, przy równoczesnym dekoracyjnym ujęciu kompozycji. Zwracają uwagę stylizowane motywy kwiatne potęgujące tę dekoracyjność. W późniejszych pracach artystki dochodzi do głosu dążność do nadania bardziej osobistego wyrazu; do wyrażenia własnych odczuć. Są to głównie studia pejzażowe ze Szlembarku, ulubionego miejsca pobytu artystki. Dobrym przykładem jest tu kompozycja *Jesień* wyrażona syntetyczną formą o uproszczonym rysunku. W cyklu *Człowiek i drzewo* zawarła melancholijne myśli o przemijaniu wypowiedziane w sposób wyrazisty, z tendencją do deformacji. *Wisła* — z 1939 r., jest ostatnim drzeworytem artystki, która w czasie okupacji nie pracowała twórczo.

Twórczość Franciszka Siedleckiego nie była dotąd w zbiorze reprezentowana. Zakupione litografie pomyślane były jako ilustracje do *Genesis z Ducha* Juliusza Słowackiego. Są to kompozycje pełne tajemniczej wizyjności, których symboliczne treści — jako pierwszoplanowe — odsunęły na plan dalszy zagadnienia artystyczne; zawarty w nich secesyjny charakter plamy i linii nie współgra z tematem.

Ciekawszy formalnie jest ekslibris, który artysta wykonał dla księgozbioru Józefa Drzewieckiego. Jest to przykład mówiący o odrodzeniu się dekoracji książkowej. Artysta posłużył się młodopolskim zdobnictwem wykorzystującym stylizowane motywy zaczerpnięte ze świata flory i fauny. Całość skomponował asymetrycznie, zgodnie z obowiązującą w okresie secesji modą.

Liczący blisko 300 jednostek inwentarzowych zbiór grafiki francuskiej wzbogacił się o 38 pozycji. Są to cenne przykłady twórczości Honoré Daumiera (22), Charles'a Verniera (5) oraz Charles'a Henry'ego Amédée de Noé

— występującego pod pseudonimem Cham (11 pozycji). Wszystkie litografie stanowiły ilustracje kolejnych numerów pisma „Le Charivari” z roku 1858. Wymienieni artyści byli stałymi jego współpracownikami. Litografie ich autorstwa są cennymi przykładami grafiki francuskiej mocno zaangażowanej w aktualne sprawy polityczne i społeczne kraju. Szczególnie ciekawe wydają się plansze ze scenami związanymi z życiem paryskiego drobnomieszczaństwa. Autorzy tych karykaturalnie potraktowanych przedstawień, ukazując rzeczywisty obraz życia, wyszydają charakterystyczne dla tego środowiska słabości, ośmieszają obłudę, piętnują zło. Najliczniejsze są litografie Honoré Daumiera — jednego z najbardziej znaczących artystów francuskich ubiegłego stulecia. Znany był przede wszystkim jako świetny ilustrator. Z gazetą „Le Charivari” związał się w roku 1832. Żył w burzliwym okresie trzech rewolucji. Jego dzieła odzwierciedlają te brzemienne w skutki wydarzenia — są swego rodzaju kroniką przemian, jakie zachodziły we Francji od czasów Napoleona I po Komunę Paryską. Oprócz prac malarskich stworzył około czterech tysięcy litografii i tysięcy rysunków do drzeworytów. Wyszędzał w swych pracach reakcyjne rządy, których był świadkiem, lub chorobliwe objawy zdegenerowanego społeczeństwa. W litografiach z „Le Charivari” podziwiamy przede wszystkim sugestywność realistycznych przedstawień. Zwraca uwagę świetny rysunek, swobodny, silnie podkreślający plastykę ujętych w ruchu postaci. Plansze Daumiera cechuje umiejętność pokazania komizmu wydarzeń lub groteskowości

Ryc. 13. Charles Henry Amédée de Noé Rycina z cyklu „Actualités”, 1858, nr kat. 49

sytuacji. Zgodnie z wyznawaną przez siebie zasadą: „trzeba być człowiekiem swego czasu” — tematy do swych prac czerpał z życia codziennego. Litografie artysty pochodzą ze stałych rubryk noszących między innymi tytuły: *Les comédiens de société*, *Aux bains de mer*, *Les plaisirs de la villegiature*.

Prace autorstwa Chama i Ch. Verniera odznaczają się także dużą biegłością warsztatową, poruszają też problemy związane z życiem paryskiego mieszczaństwa. Są to sceny noszące wspólny tytuł *Actualités*. Rozgrywają się między innymi: w omnibusie, oranżerii, u rzeźnika, na wyścigach konnych, w teatrze. Oprócz społecznych poruszają też problemy polityczne, świadcząc o wyraźnym zaangażowaniu w sprawy kraju. Artyści czerpiąc z codzienności potrafili w sposób zdecydowany określić swój do niej stosunek. Mieści on w sobie duży ładunek drwiny i ironii. Zespół zakupionych litografii będzie w przyszłości cennym materiałem ekspozycyjnym.

Dział grafiki współczesnej powiększył się o nowe przykłady twórczości artystów działających w różnych ośrodkach: Warszawa — Marek Jaromski, Łódź — Leszek Rózga, Poznań — Jerzy Piotrowicz, Józef Flieger, Wrocław — Andrzej Basaj i Eulalia

Ryc. 14. Leszek Rózga *Przenikanie*, 1968, nr kat. 55

Ryc. 15. Jan Lebenstein *Quadrupède*, 1973, nr kat. 41

Złotnicka, oraz działającego w Paryżu od 1959 roku Jana Lebensteina. Prace tych autorów zakupiono z myślą o wykorzystaniu w stałej galerii malarstwa współczesnego (otwartej w 1984 roku), w której pokaz grafiki stanowi uzupełnienie twórczości malarskiej. Dobrym przykładem będzie tu *Blues dla anioła* Marka Jaromskiego, absolwenta ASP w Warszawie (dyplom w 1980 r.), asystenta w pracowni Haliny Chrostowskiej, autora licznych wystaw indywidualnych w kraju i za granicą, laureata wielu nagród. *Blues...* eksponowany był na XI Międzynarodowym Biennale Grafiki w Krakowie. Jest on przykładem nowego oblicza grafiki polskiej, wynikającego z eksperymentowania nowymi środkami, dającego możliwość nowego obrazowania. I choć wszystko rozgrywa się wokół odwiecznego tematu, jakim jest dobro i zło, anioły i demony, w tej walce czy grze, mamy do czynienia z nowatorskim rozwiązaniem zarówno treści, jak i formy.

Grupę prac związanych z ekspresyjną figuracją poszukującą egzystencjalnego sensu powiększy akwaforta Leszka Różgi *Przenikanie*. Grafika ta pobudza do refleksji filozoficznej, przywodzi na myśl wielki temat: śmierć — przemijanie. Człowiek nie walczy już z drugim, lecz ginie pod działaniem czasu i jego niszczyielskiej siły.

Nowy realizm Jana Lebensteina reprezentują w zbiorze dwie wcześniej nabyte litografie *Kobieta i zwierzę* i *Kobieta* — z roku 1966. Pozyskana obecnie kompozycja *Quadrupède* jest przykładem swoiście pojętej filozofii zapisanej w bestiariuszu artysty. Mówi o zdominowaniu ludzi przez mechanizm zwierzęcej natury. „Lebenstein pozwala zwierzęciu uśmiechać się w człowieku, a pod zwierzęciem i w zwierzęciu widzieć człowieka. Bo wszystko... JEST ludzkie...”, jak to określił Jean Demelier w „Les Chaiers du Chemin”, 15 XII 1976.

Prace graficzne Andrzeja Basaja i Eulalii Złotnickiej — absolwentów PWSSP we Wrocławiu (dyplomy uzyskali w 1970 r.), stanowią interesujące przykłady grafiki wychodzącej ze sztuki pop. Cechuje je jak zwykle w tym gatunku swoboda

wyboru środków z obszaru rzeczywistości oraz dowolność w manipulowaniu nimi. I tak przypadkowo zestawione ze sobą drobne przedmioty — rekwizyty, ukazane w kontekście szeroko otwartej przestrzeni, nabierają nowego znaczenia. Ważny staje się też zapożyczony z malarstwa ostry ton koloru (zwłaszcza u Złotnickiej). Wszystko to sprawia, że kompozycje te odbieramy jako bardzo indywidualne propozycje artystyczne. Ilustrują one dość dobrze zjawisko anektowania przez sztukę coraz dalszych i szerszych rejonów rzeczywistości. Mówią także o zrzuceniu balastów konwensansu w dążeniu do oryginalności.

Wykaz nabytków

BASAJ Andrzej (ur. 1943)

1. *Dialog*, 1975, pap., serigrafia, 68 × 55; MNKi/GR/889, zakup w Desie we Wrocławiu.
2. *Welcome*, 1986, pap., akwaforta + tinta barwna; MNKi/GR/875 zakup jw.

DAUMIER Honoré (1808—1879)

- 22 litografie z pisma „Le Charivari” 1858 r. Paryż, Lit. Destouches, zakup z kolekcji prywatnej.
3. Z cyklu *LES COMÉDIENS DE SOCIÉTÉ* (161), *Voyons M^e le Baron ... je n'entends rien...*, 21,7 × 25,7; MNKi/GR/867/13.
 4. Z cyklu jw. (162), *Mon cher ami, tu vois..., j'étais né pour être marquis...*, 21,7 × 25,9; MNKi/GR/867/14.
 5. Z cyklu jw. (160), *Une maîtresse de maison du marais qui a tenu absolument à faire concurrence au théâtre Français...*, 21,8 × 25,9; MNKi/GR/867/15.
 6. Z cyklu jw. (167), *Voyez, cette pièce est très grande... on pourra parfaitement y jouer la comédie...*, 21,5 × 26,5; MNKi/GR/867/16.
 7. Z cyklu jw. (165), *Maître Galoubet, avoué de 1re instance, faisant attendre ses clients...* 20,9 × 25; MNKi/GR/867/17.
 8. Z cyklu jw. *Ah! madame, ... vous venez de nous jouer Marivaux comme jamais on ne l'avait joué (...)*, 20,4 × 25,7; MNKi/GR/867/38.
 9. Z cyklu *LES PLAISIRS DE LA VILLÉGIATURE* (172), *Il me semble que j'aperçois là-bas un petit point noir qui remue...*, 21,6 × 25,1; MNKi/GR/867/18.
 10. Z cyklu jw. (175), *Ayant eu l'idée, toujours pour se divertir, d'essayer de pêcher les petits poissons rouges...*, 21,2 × 26,2; MNKi/GR/867/19.
 11. Z cyklu jw. (179), *Quelle chance d'avoir trouvé à louer une campagne qui n'est qu'à trois quart d'heure...*, 22 × 27; MNKi/GR/867/20.
 12. Z cyklu *AUX BAINS DE MER* (108), *Monsieur le baigneur...*, *c'est t'y vrai qu'il y a des requins à Dieppe?...*, 20,7 × 26,3; MNKi/GR/867/21.
 13. Z cyklu *LES HIPPOPHAGES* (182), *Qu'est-ce que ça? — Mais monsieur, c'est du pied de cheval...*, 20 × 26; MNKi/GR/867/22.
 14. Z cyklu *CROQUIS D'ÉTÉ* (185), *Vue prise aux bains à quatre sous*, 18,8 × 26; MNKi/GR/867/23.
 15. Z cyklu jw. (186), *Eh! bien tu ne te rhabilles donc pas?...*, 21,7 × 27,4; MNKi/GR/867/26.
 16. Z cyklu jw. (187), *Les plaisirs de l'école de natation*, 20,2 × 26,3; MNKi/GR/867/25.
 17. Z cyklu jw. (188), *Les bains à quatre sous*, 20,2 × 27; MNKi/GR/867/27.
 18. Z cyklu jw. (189), *UNE VISITE AUX BAINS (...)*, 21,5 × 26,5; MNKi/GR/867/28.
 19. Z cyklu *ACTUALITÉS* (158), *LES COMÉDIENS DE SOCIÉTÉ (...)*, 20,5 × 26,1; MNKi/GR/867/33.

20. Z cyklu jw. (163), *LA LEÇON DU PROFESSEUR*, 20,5 × 25,5; MNKi/GR/867/34.
21. Z cyklu jw. (164), *Rappelés avec enthousiasme!... et pas un claquer...*, 21 × 26,5; MNKi/GR/867/35.
22. Z cyklu jw. (166), *La repetition. Oh! ma fille... reçois la bénédiction d'un vieillard!...*, 20,7 × 25,2; MNKi/GR/867/36.
23. Z cyklu jw., *C'est singulier... rien ne reprend à la bourse...*, 20,6 × 25,7; MNKi/GR/867/37.
24. Z cyklu *SILHOUETTES DU JOUR* (lundi 21 juin), *Le sorcier MACALUSO nous prouvant que la flamme d'une simple bougie (...)*, 23,5 × 25; MNKi/GR/867/24.
- FLIEGER Józef (ur. 1922)
25. *W świetle*, pap., tusz, rysunek 23 × 29,5; MNKi/GR/891 — zakup z Galerii A. Wahl.
- FRYCZ Karol (1877—1963)
26. *Rinascimento* — ilustracja do sztuki *Eros i Psyche* Jerzego Żuławskiego, pap., lit., 47 × 59,3; MNKi/GR/883, — plansza z *Teki Melpomeny*, Kraków 1904, odb. w Zakł. Lit. Art. A. Pruszyńskiego, zakup z kolekcji prywatnej.
- JAROMSKI Marek (ur. 1953)
27. *Blues dla aniola*, 1987, bibułka, płótno, linoryt, papierografia, 66 × 93; MNKi/GR/882, zakup na Targach Interart '87.
- KRASNODEBSKA-GARDOWSKA Bogna (1900—1986)
- z cyklu *Droga Krzyżowa*, 1926—1928:
28. *Stacja V*, pap., drzeworyt ręcznie kolorowany, 35,8 × 27,8; MNKi/GR/884/1,
29. *Stacja VI*, pap., drzew. jw., 35,8 × 28; MNKi/GR/884/2,
30. *Stacja XII*, pap., drzew., jw., 36,1 × 28,1; MNKi/GR/884/3.
- pięć drzeworytów z cyklu *Człowiek i drzewo*, 1937:
31. *Las*, bibułka, drzew., 27,6 × 23,2; MNKi/GR/885/1,
32. *Dom*, bib., drzew., 27,5 × 23; MNKi/GR/885/2,
33. *Kołyska*, bib., drzew., 27,8 × 22,9; MNKi/GR/885/3,
34. *Świątkarz*, bib., drzew., 27,5 × 23,3; MNKi/GR/885/4,
35. *Trumna*, 1938, bib., drzew., 26,8 × 23; MNKi/GR/885/5.
- trzy drzeworyty barwne:
36. *Podhale*, 1928, bib., 15,3 × 10,5; MNKi/GR/886,
37. *Jesień*, pap., 17,9 × 13,7; MNKi/GR/887,
38. *Wisła*, pap., 24,3 × 26,5; MNKi/GR/888.
- Wszystkie drzeworyty zakupiono od kolekcjonera prywatnego.
- KUCZBORSKI Stanisław (1881—1911)
39. *Taniec chochoła* — scena finałowa z *Wesela* Wyspiańskiego, pap., litografia b., 28,5 × 39,6 — plansza z *Teki Melpomeny*, Kraków 1904 odb. w Lit. Art. A. Pruszyńskiego; MNKi/GR/876, zakup z kolekcji prywatnej.
- KULISIEWICZ Tadeusz (1899—1986)
40. *Łódki*, 1983, pap., tusz, rysunek, 27,9 × 38,1; MNKi/GR/892, zakup z Galerii A. Wahl.
- LEBENSTEIN Jan (ur. 1930)
41. *Quadrupède*, 1973, pap., litografia b., 70,1 × 48,7; MNKi/GR/890, zakup z Galerii A. Wahl.
- NOË CHARLES HENRY AMÉDÉE de, pseud. CHAM (1818—1879)
- 11 litografii z pisma „Le Charivari”, Paryż 1858 Lit. Destouches, zakup z kolekcji prywatnej.

42. Z cyklu *ACTUALITÉS* (500), *RÉPÉTITION GÉNÉRALE SUR LE THÉÂTRE DE MARSEILLE* (...), 21 × 26,4; MNKi/GR/867/1.
43. Z cyklu jw. (525), *Le fameux secret de Mr Rarey, révélé gratis aux abonnés du Charivari*, 20,9 × 27; MNKi/GR/867/6.
44. Z cyklu jw. (597), *Tout en n'étant au courant de rien de ce qui se passe dans son royaume* (...), 21,5 × 27,1; MNKi/GR/867/2.
45. Z cyklu jw. (598), *Le fermier des jeux de Baden cherchant à défendre son râteau* (...), 20,3 × 27,3; MNKi/GR/867/4.
46. Z cyklu jw. (599), *Pardon monsieur..., quel est ce jockey?...*, 21 × 26,4; MNKi/GR/867/3.
47. Z cyklu jw. (601), *Monsu Dumas!... trou-n-de-l'air! je vous ai fait recevoir porte-faix à Marseille...*, 21 × 26,7; MNKi/GR/867/5.
48. Z cyklu jw. (602), *Le général en chef anglais et NENNA-SAËB* (...), 25,2 × 23,5; MNKi/GR/867/8.
49. Z cyklu jw. (604), *Effet de la seule présence de Mr Rarey dans un omnibus*, 21,7 × 28,2; MNKi/GR/867/7.
50. Z cyklu jw. (605), *On ne grimpe pas aux arbres!...*, 25,2 × 20,7; MNKi/GR/867/12.
51. Z cyklu jw. (607), *J'ai baigné la semaine dernière un Parisien* (...), 21,5 × 25,4; MNKi/GR/867/30.
52. Z cyklu *CROQUIS D'ÉTÉ* (608), *L'administration des omnibus faisant appliquer un tourne-broche, à la banquetta de l'impériale* (...), 21,5 × 27; MNKi/GR/867/29.
- PIOTROWICZ Jerzy (ur. 1943)
53. *Odwaga. Improwizacja z Goyi*, 1982, pap., akwaforta + tinta, 27 × 29,9; MNKi/GR/875.
54. *Walka Jakuba z aniołem*, 1986, technika jw., 19,5 × 33,1; MNKi/GR/874, zakup na Targach Interart '87.
- RÓZGA Leszek (ur. 1924)
55. *Przenikanie*, 1968, pap., akwaforta, 49,9 × 31,9; MNKi/GR/893, zakup z Galerii A. Wahl.
- RZECKI Stanisław Szreniawa (1888—1972)
56. *Helena Sulima w „Kupcu weneckim” Szekspira*, pap., litografia b., 16 × 12,3; MNKi/GR/877 — plansza z *Teki Melpomeny*, zakup z kolekcji prywatnej.
- SIEDLECKI Franciszek (1867—1934)
- 57—64. Osiem litografii — ilustracji do *Genezis z Ducha Juliusza Słowackiego*, pap., 16 × 12,3; MNKi/GR/879/1—8, zakup z kolekcji prywatnej.
65. *Ekslibris Józefa Drzewieckiego*, pap., akwaforta, 14,1 × 8,8; MNKi/GR/880, zakup jw.
66. *Portret Józefa Piłsudskiego*, pap., akwaforta, 40,5 × 26,9; MNKi/GR/881, zakup jw.
- VERNIER Charles (1829—1887)
- 5 litografii z pisma „Le Charivari”, Paryż 1858, Lit. Destouches, zakup z kolekcji prywatnej.
67. Z cyklu *ACTUALITÉS* (480), — *Nous avons eu l'heureuse idée...*, 20,3 × 27,2; MNKi/GR/867/9.
68. Z cyklu jw. (485), à *L'EXPOSITION d'HORTICULTURE* (...), 21,2 × 27,1; MNKi/GR/867/10.
69. Z cyklu jw. (486), — *Voici ce qu'on peut appeler à juste titre l'arsenal de la paix...*, 20,5 × 26,3; MNKi/GR/867/11.
70. Z cyklu *CES BONS PARISIENS* (487), — *Du tout, du tout... ne retirez pas l'étiquette de mon chapeau...*, 21,8 × 27,3; MNKi/GR/867/31.

71. Z cyklu jw. (488), *Cantonniers des chemins de fer Espagnols*, 21,1 × 28,3; MNKi/GR/867/32.

WOJTKIEWICZ Witold (1879—1909)

72. *Albin i Klara* — scena ze *Ślubów panińskich* Aleksandra Fredry, pap., litografia b., 29,5 × 42,5; MNKi/GR/878. — plansza z *Teki Melpomeny*, zakup z kolekcji prywatnej.

ZŁOTNICKA Eulalia (ur. 1946)

73. *Ślady*, 1985, pap., akwaforta + tinta b., 20 × 17; MNKi/GR/873, zakup na Targach Interart '87.

1988

W roku 1988 przybyło do zbioru Gabinetu Rycin 25 pozycji inwentarzowych. Dwie spośród nich to dary, pozostałe zakupiono. Powiększają one zbiór grafiki współczesnej. Łączą się z trzema ośrodkami: Warszawą — Halina Chrostowska, Janusz Przybylski, Alicja i Bożena Wahl; Wrocławiem — Eugeniusz Get-Stankiewicz, oraz Poznaniem — Florian Klemiński.

Ryc. 16. Eugeniusz Get-Stankiewicz *Cave Capri Cornua*, 1988, nr kat. 22 (1988)

Ryc. 17. Bożena Wahl *Autoportret*, 1975, nr kat. 24 (1988)

W przypadku Poznania mamy do czynienia z przykładami twórczości nieżyjącego już artysty, który był zarówno malarzem, grafikiem, ilustratorem, ceramikiem, jak i konserwatorem. Florian Klemiński studiował w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Zdobniczych w Poznaniu pod kierunkiem Władysława Roguskiego, Erwina Elstera, Stanisława Jagmina i Jana Wroneckiego (grafika). W 1930 r. uzyskał dyplom na Wydziale Malarstwa Dekoracyjnego i Witrażownictwa. Praktykował w Teatrze Wielkim w Poznaniu (u Leona Dołżyckiego). Od 1934 roku współpracował z czasopismami: „Kurierem Poznańskim”, „Orędownikiem” i „Ilustracją Polską”. W roku 1948 objął stanowisko kierownika artystycznego w „Merkuriuszu” — zajmującym się wydawnictwami artystycznymi i reklamowymi. Po wojnie pracował w Muzeum Wielkopolskim.

Jest autorem bardzo wielu prac, głównie malarskich i rysunkowych. Urzeczony pięknem przyrody, tworzył gorączkowo, pośpiesznie, przekazując swe wzruszenia przede wszystkim za pomocą koloru. Czasem syntetyzował, kiedy indziej kształt materialny był mu tylko pomocny do stworzenia notatki — wrażeniowego szkicu będącego feerią barw i światła.

W posiadaniu rodziny artysty znajduje się 719 prac malarskich i rysunkowych (eksponowano je na wystawie monograficznej w Poznaniu w BWA w 1988 r.; wystawie towarzyszył katalog opracowany przez D. Kudłę).

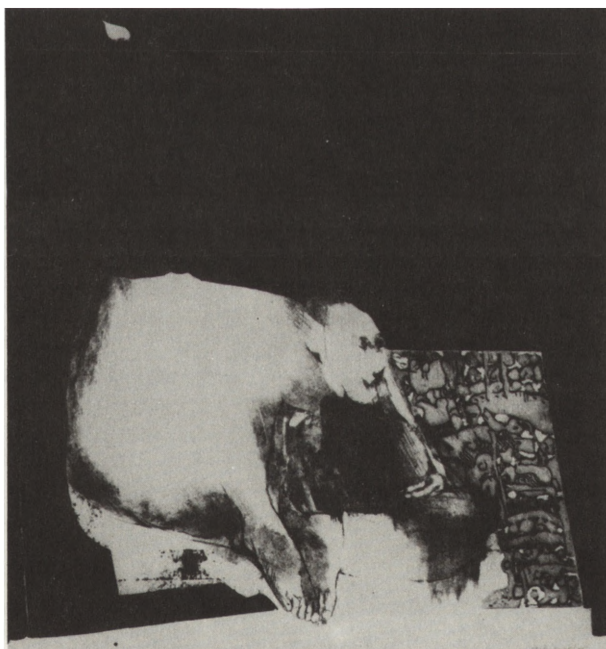
Twórczość F. Klemińskiego wiąże się też z Kielcami, miejscem zamieszkania córki artysty Alicji Kozłowskiej. Tu powstały liczne rysunki i akwarele, między innymi: *Pałac biskupi*, *Sen*, *Na pływalni*, *Kamusia*, *Córka*.

Zakupione do zbioru rysunki pochodzą z lat 1926—1949. Dwa najstarsze szkice z tej grupy z postacią świętego Huberta stanowią zapewne studia do gobelinu o tym temacie, wykonanego jako praca dyplomowa.

W pozostałych rysunkach odnajdujemy różnorodność zainteresowań tematycznych i rozwiązań formalnych. Obdarzony świetnym zmysłem obserwacji, był Klemiński zarówno dobrym dokumentalistą, jak i karykaturzystą. W śmiałej, choć oszczędnie kładzonej kresce, którą się posługiwał, wyczuwamy echa formizmu.

Z pracą artysty dla „Merkurjusza” łączą się trzy rysunki — nie wykorzystane projekty ilustracji do wydawnictwa *Chopin* Eugeniusza Żytomirskiego (Poznań 1949). Odznaczają się poprawnością rysunku, umiejętnym oddaniem ruchu. Trudno dziś dociec, dlaczego nie zostały wykorzystane w publikacji; wydają się ciekawsze od reprodukowanych.

W grupie zakupionych w 1988 r. prac artystów żyjących wyróżniają się grafiki Eugeniusza Geta-Stankiewicza — absolwenta Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej, później Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Pięknych

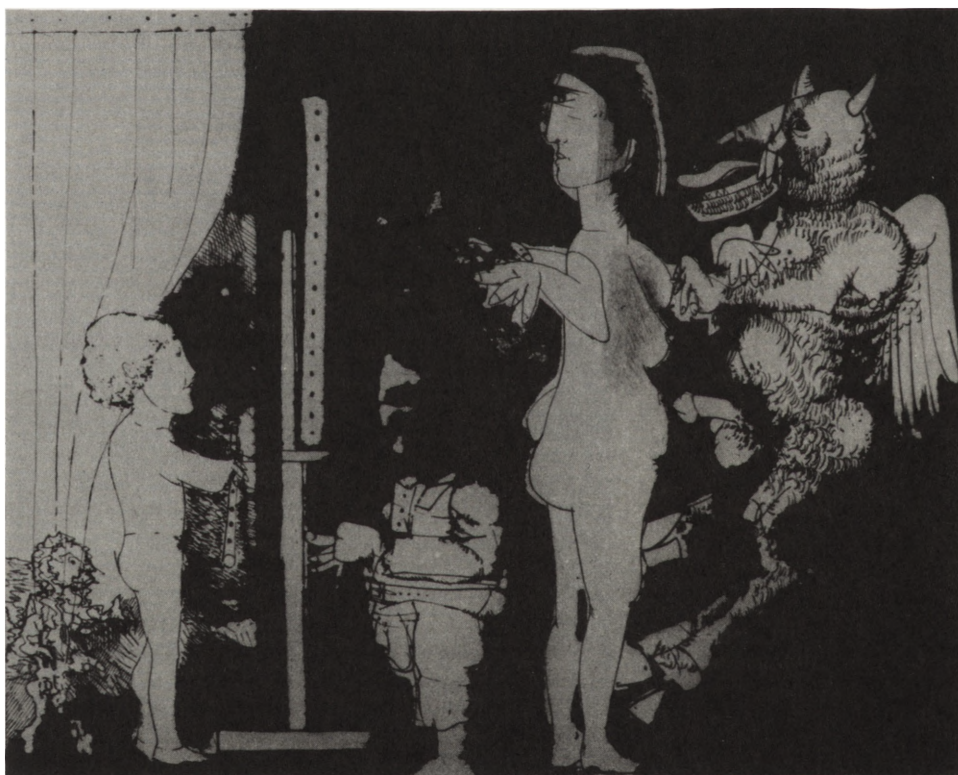

Ryc. 18. Janusz Przybylski
Figura I — *Serduszko*, 1975,
nr kat. 17 (1988)

(dyplom w 1972 r.). Artysta znany w kraju i za granicą ze swej działalności w dziedzinie grafiki artystycznej i użytkowej oraz pracy pedagogicznej. W połowie lat 70. wykonał szereg prac związanych z motywem autoportretu (chętnie wykorzystywanym np. w plakatach). Jego twarze są w tym okresie poważne, reprezentacyjne, czasem szydercze. W następnym dziesięcioleciu Stankiewicz tworzy nową formę portretową. Korzysta zarówno ze swego portretu sylwetowego, jak i z realistycznego, wręcz naturalistycznego ujęcia. Zakupione miedzioryty pochodzą z tego właśnie czasu. Bardzo ważną rolę odgrywają w nich słowne komentarze, które wypełniają określoną przestrzeń wespół z rysunkami drobnych przedmiotów.

Zainteresowanie własnym portretem odnajdujemy też w litografiach wykonanych w dwóch różnych miejscach, choć w tym samym czasie przez siostry: Alicję i Bożenę Wahl. Związane z Warszawą (studia na ASP pod kierunkiem E. Eibischa), zajmują się malarstwem, rysunkiem i grafiką oraz prowadzeniem Galerii Sztuki. Autoportrety sióstr Wahl cechuje duże podobieństwo (może wynika ono z bliźniaczej natury?). W ich dziwnych oczach odczytujemy pragnienie uchwycenia tego, co niewidzialne. Wydaje się, że chcą w jakiś surrealistyczny sposób osiąść tajemnicę „wzroku wewnętrznego”, by z jego pomocą dotrzeć do zagadek świata.

W zespole grafik Janusza Przybylskiego (profesora ASP w Warszawie) w sposób szczególny zaciekawia litografia z 1976 r. *Błędne koło III*. Zawiera ona filozoficzno-ironiczną refleksję, charakterystyczną dla całego cyklu, który powstał

Ryc. 19. Janusz Przybylski *Błędne koło III*, 1976, nr kat. 18 (1988)

z inspiracji sztuką Malczewskiego. We wnętrzu pracowni-malarni zauważamy karykaturalną postać; na krótkim tułowiu Karła osadzona jest twarz o rysach artysty z błakającym się zagadkowym uśmiechem.

Spośród darów zwraca uwagę ekslibris Jerzego Zanozińskiego — kuratora Muzeum Narodowego w Warszawie — zaprzyjaźnionego z muzeum kieleckim, chętnie służącego radami i pomocą. Autor tego ładnie skomponowanego znaku *W a c ł a w W a s k o w s k i* stworzył harmonijną kompozycję, umiejętnie budując nastrój estetycznie urządzonego kameralnego wnętrza, w którym żyje człowiek związany ze sztuką.

Drugi dar wiąże się z twórczością *A n d r z e j a L u s c i ń s k i e g o* — sandomierzana z wyboru. Osiadł w tym mieście po odbyciu studiów na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (pod kierunkiem Bronisława Kieszkowskiego). Obok malarstwa uprawia grafikę warsztatową. Pracuje głównie w technikach druku płaskiego (linoryt, litografia, serigrafia). Artysta wystawia swoje prace tak w kraju, jak i za granicą (Francja, Hiszpania, Kanada, RFN, Dania). *Rabin*, подарowany muzeum przez kustosa Działu Malarstwa i Rzeźby Elżbietę Jeżewską, pochodzi z cyklu poświęconego tematyce żydowskiej.

Wszystkie pozyskane w 1988 r. przykłady twórczości graficznej wzbogacają zbiory Gabinetu Rycin. Stwarzają możliwość uzupełnienia i poszerzenia galerii współczesnej. Dostarczają interesującego materiału do wystaw monograficznych i tematycznych.

Wykaz nabytków

CHROSTOWSKA Halina (ur. 1929)

1. *Figura V*, 1985, pap., techn. mieszana, 63,2 × 78; MNKi/GR/983, zakup z Galerii A. Wahl.

KLEMIŃSKI Florian (1906—1985)

— trzy nie wykorzystane projekty ilustracji do wydawnictwa *Chopin* Eugeniusza Żytomirskiego, Poznań 1949 (Merkuriusz)

2. *Umarły Chopin znów o Polsce marzy* (il. do str. 8), pap., ol. sepia, 30,9 × 23,2; MNKi/GR/984.

3. *Nie odszedł...* (il. do str. 9), pap., ol. sepia, 30,9 × 23,3; MNKi/GR/985.

4. *Tak biegła wieść bezimienna: Niemcy zburzyli Chopina* (il. do str. 11), pap., ol. sepia, 30,9 × 23,4; MNKi/GR/986.

— dwa rysunki — ilustracje do *Katalogu wystawy grafiki 1947—48 roku*

5. *Winieta*, bibułka, linoryt, 14,6 × 20,9; MNKi/GR/987.

6. *Kompozycja figuralna*, pap., ol. tusz, 13 × 9,8; MNKi/GR/988.

— trzy rysunki tuszem

7. *Chłop*, 1934, 12,3 × 10,1; MNKi/GR/989.

8. *Mechanik*, 1935, 13 × 10,5; MNKi/GR/990.

9. *Prasówka*, 1935, 13 × 10,6; MNKi/GR/991.

— pięć szkiców ołówkowych

10. *Św. Hubert I*, 1926, 11,8 × 10,5; MNKi/G/992.

11. *Św. Hubert II*, 1926, 11,8 × 10,5; MNKi/G/993.

12. *Zadowolony*, 1936, 14,9 × 10,1; MNKi/G/994.

13. *W salonie*, 1946, 26,7 × 22,7; MNKi/G/995.

14. *Stara uliczka* (Plovdiv), 1947, 23,1 × 29,5; MNKi/G/996. Wszystkie pozycje zakupiono od córki artysty Alicji Kozłowskiej zam. w Kielcach.

LUŚCINSKI Andrzej (ur. 1942)

15. *Rabin*, 1987/88, czarny papier, serigrafia, 7,4 × 6,6; MNKi/GR/904, dar Elżbiety Jeżewskiej — st. kustosa Działu Malarstwa i Rzeźby MNKi.

PRZYBYLSKI Janusz (ur. 1937)

16. *Niebo X*, 1985, collage, 75,5 × 56; MNKi/GR/976.
 17. *Figura I — Serduszko*, 1967/75, litografia barwna, 61,1 × 54,4; MNKi/GR/977.
 18. *Błędne koło III*, 1976, litografia, 60,1 × 70,2; MNKi/GR/978.
 19. *Republika Ludzka 3*, 1983, litografia, 55,4 × 63,4; MNKi/GR/979.
 20. *Galeria B*, 1980, *akwaforta*, 43 × 33,7; MNKi/GR/980. Wszystkie pozycje zakupiono od autora z wystawy monograficznej artysty w BWA Kielce.
- STANKIEWICZ-GET Eugeniusz (ur. 1942)
 21. *Autoportret z niebieskim okiem*, miedzioryt z rysunkiem i napisami, 57 × 38,5; MNKi/GR/974, zakup od autora.
 22. *Cave Capri Cornua (jednorożec) II*, miedzioryt z rysunkiem i napisami, 59,3 × 42,1; MNKi/GR/975, zakup od autora.
- WAHL Alicja (ur. 1932)
 23. *Jednym okiem patrzę, drugim nienawidzę*, 1975, papier, litografia, 73 × 50,9; MNKi/GR/981, zakup od autora.
- WAHL Bożena (ur. 1932)
 24. *Autoportret*, 1975, papier, litografia, 71,5 × 50,6; MNKi/GR/982, zakup z Galerii A. Wahl.
- WAŚKOWSKI Waław (ur. 1904)
 25. *Exlibris Jerzego Zanozińskiego*, 1988, pap. druk, 12,3 × 7,9; MNKi/GR/997/1—3, dar właściciela exlibrisu.

Wiesława Ozdoba-Kosierkiewicz

DZIAŁ RZEMIOSŁA ARTYSTYCZNEGO

1987

W roku 1987 Dział Rzemiosła Artystycznego pozyskał 32 nowe obiekty. Spośród nich wymienić należy 1 kobierzec, 18 wyrobów ze szkła i 13 z ceramiki. Większość obiektów zakupiono, a 6 otrzymano w darze.

Najcenniejszym darem jest przekazany przez Muzeum Narodowe w Warszawie k o b i e r z e c p e r s k i typu „Tabriz” (kat. 1), który już od 16 lat zdobi (jako depozyt) zabytkowe wnętrza pałacu kieleckiego (Izba Stołowa Górna). Reprezentuje typ medalionowy z narożnikami. Romboidalny medalion i niewielkie narożniki o tle w kolorze kości słoniowej wypełnia drobny ornament roślinny. Wyraźnie odcina się on od pokrywającego pole środkowe wzoru heratu o dużych rombów i stosunkowo małych liściach lancetowatych. Ważnym elementem dekoracyjnym kobierca jest szeroka, aż 11-pasowa bordiura o ornamentie wiciowym bardzo zróżnicowanym w poszczególnych pasach. Tonacja barwna raczej słabo zróżnicowana, kremowo-szaro-ugrowa z akcentami różu, czerwieni i ciemnego brązu.

Kilkanaście interesujących obiektów pozyskano do stale uzupełnianej kolekcji szkła artystycznego. Z 2. poł. XIX w. pochodzi najprawdopodobniej c z e s k a s z k l a n k a z przedstawieniem postaci kobiecej w antykizującej szacie z trianglem i tamburynem (alegoria jednej z Muz?), nawiązująca w formie i sposobie dekoracji do dzieł słynnego wiedeńskiego twórcy z pocz. XIX w. Anthona Kothgassera (kat. 2). Szklanka o gładkich rozszerzonych ku górze ściankach, na grubej stopce z pionowymi szlifami zdobiona jest barwną sceną ujętą w złotą ramkę z geometryczno-roślinnym szlakiem.

Spośród wyrobów z okresu secesji wyróżnia się w a z o n (kat. 3) o ściankach przypominających rozchylony kielich kwiatu o falującym brzegu. Skomplikowany technicznie i dekoracyjny w formie i zdobieniu, nawiązuje najbardziej do dzieł